

Juhász Gyula elfelejtett ifjúkori verseiből

Nemzeti klasszikusaink között Juhász Gyula tán az egyetlen, akinek életét és műveit még ma sem ismerjük igazán. Életében verseinek csak töredéke látott kötetben napvilágot, prózáját mindössze a *Holmi* című sovány válogatásból ismerheti meg az érdeklődő. Halála után kevéssel, 1940–41-ben megjelent ugyan verseinek összegyűjtött kiadása, Paku Imre gondozásában, de ez sem teljesnek, sem hitelesnek nem bizonyult. Az azóta megjelent válogatott kötetek jórészt ezen a pontatlansága ellenére is nélkülözhetetlen kiadáson alapulnak, s így érthető, ha még mindig nem tudnak a valóban hiánytalan teljességből meríteni; ha időrendjük bizonytalan, szövegközlésük nem mindig megnyugtató.

Juhász Gyula igazi arcát csak összes műveinek, mégpedig nemcsak verseinek, de prózai munkáinak, tárcáinak, publicisztikájának, satirikus karcolatainak, aforizmáinak stb. teljesen fölített anyagából ismerheti meg mind az irodalomtudomány, mind olvasó népünk. Ezért sürgős feladat a költő verseinek kritikai kiadása, amely jelenleg a szegedi egyetem irodalomtörténeti intézetében — Baróti Dezső egyetemi tanár és Péter László egyetemi könyvtáros vezetésével — tervszerű munkával készül. Ha az anyagi és technikai jellegű akadályok elhárulnak, a költő összes verseit tartalmazó mű. 1957. áprilisára, Juhász Gyula halála 20. évfordulójára népünk asztalára kerülhet. Prózai műveinek válogatása már előbb, 1955 végén vagy 1956 elején megjelent.

A szegedi Juhász Gyula-munkaközösség gyarapodó anyagából közlünk itt mutatóba néhány ifjúkori Juhász Gyula-verseket.

A verseket Batki Jenő, Grezsa Ferenc és Kováts Miklós gyűjtötte.

Előszó

Magyar éjszakában
Pásztortüzek égnek,
Tüzei emléknek,
Tüzei reménynek.

Magyar hajnal táján
Pásztor-nóták szállnak,
Nótái a közel
Nagy föltámadásnak.

Szeged, 1928. április. 13.

Édesanyám

A Tisza partján él egy özvegyasszony;
Szeméből könnyet egyet se fakasszon
A nyomorúság, a gond és a bánat:
Ó, áldd meg Isten édes jó Anyámat!

A Tisza partján él egy özvegyasszony...
Tudom, hogy bűt hoz néki minden alkony,
Mert ő a jóság, szenvedés, a bánat:
Holtig siratja édes jó apámat!

Magyar Szemle, 1903. ápr. 26.

Első szerelmem

Egész szerelmem annyi volt csak:
Hogy láttalak, szemedbe néztem,
Egy mosolygásod volt csak minden,
De nekem elég volt egészen.

És én úgy őrzöm e mosolygást,
Miként a napsugárt a tenger,
Elrejtve mélyen, szomorúan
És — végtelen nagy szerelemmel.

Magyar Szemle, 1904. febr. 28.

Jön a vonat...

Nagy idegenből honi földre vágat
Fekete éjszakában a vonat,
Mely hozza büszke, fölüjjongó gyásszal
A fejedelmet, a nagyságosat.

Jön a vonat. Nagy, vörös szeme lángol,
Mint forradalom szent üszke, lobog,
Hosszan, gyönyörrel fölsír a határon,
Köszöntik a virrasztó városok!

Jön a vonat. Az új hajnalra várva
Egy láthatatlan szellem vezet,
Fölötte hősi árnyak seregi

És őszi éjjel csillagos palástja.
Így hozza hozzánk gyászpompás vonatját
Újjongva, sírva — a magyar Szabadság!

Szeged és Vidéke, 1906. okt. 28.

Titok

Vannak gyöngyök, mik titkosak,
Örvény mélyén teremnek,
Becsések, fénylők, nem valók
A kapzsi embereknek.
Vannak dalok, mik titkosak,
A szív legmélyén élnek,
Elfojtott, néma dalai
Emésztő szenvedélynek.

Pesti Napló, 1902. nov. 6.

Ősbánat

E bús erdők fölött
— Ma köd van és enyészet —
Egy ősi óriásnak
Mérőföldes lába döngve lépett.

Egy ősi óriás
— Még él a vén regében —
Árnyéka feketéllik
Ma is e letarolt vidéken.

S ez árny ma rámborul
— Most ősz van s lesz-e nyár még? —
Árnyak sorában én is árnyék.

A Hét, 1911. dec. 31.

Vita nuova

Örök tavasz,
Te sugározta fényedet felém,
Életem reggelén.

Szabad jövő,
Hajnalod áradi mosolyogva rám,
Gyermekkor alkonyán.

Csendes múltás,
Mely eszmelángot hamuvá temet,
Ez fojt most engemet.

Lassú halál,
Mely a nemlétebe csöndesen halad,
Álomból ez maradt!

Emeld fel homlokod,
Kevély lélek, magasra törtető,
Dús eszmeforrás, szökj elő!
Enyém a diadal!

Bár minden vágyam semmiségbe hulljon
S minden öröme végalkony boruljon.

Örök tavasz,
Szabad jövő,
Mely behavaz,
Mely jőve jó,
Enyém, míg bennem egy parányi élet
Szikráját rejt a végtelen égnek,
Míg szebb világot tükrözik ragyogva,
Míg nézhetek a hívó csillagokra!

Magyar Szemle, 1905. júl. 16.

Sámson dala

*Lenyírva hajam,
Erőm leteperve.
Örökös homály
Száll a szememre.*

*Gyáva bakók
Kacagnak rajtam,
Oda szerelmem,
Oda hatalmam!*

*Buta mámorok
Ölébe dültök.
Ócska dal dadog
Hej, be örültök,*

*Filiszteusok
Kopott élc hallik,
De keleten már
Új nap hajnallik.*

*Recseg az oszlop,
Ropog a tető,
Meghalok én, de
Él a jövődő!*

Magyar Szemle, 1906. szept. 6.

Csendes csillagok alatt

*Egig emelnek ormos palotákat
Es gépeket és soha el nem fárad
A romboló kéz és az építő kedv.
Be irigylem e boldog építőket,
Nekem nem készül soha palotám,
Nekem csak egy házam, egy szentegyházam:
A mély magány!
S emelnek véres barrikádokat
Es harcolnak győzelmes harcokat,
A tusázó vágy s lárma el nem fárad,
Be irigylem a győző harsonákat,
Nekem nincs harcom, az én torlaszom
Csupán a csendes, árnyas, csillagos,
Nagy nyugalom!
Nekem nincs házam, váram, vágyam nincsen,
Magammal vívok sötét perceimben,
Engem nem vesznek paizsra mások,
Csak nagy bánatok és nagy látomások,
Magam leszek én, ha győzők, ha vesztek,
Reám nem várnak, csak hűs koszorúk,
Csak bús kerestek!*

Pesti Napló, 1910. július 1

Még egy bátor kiáltás

*Minden nap új bánatokat hoz,
Új fátjolokat új sebekre,
Nagyon megbénult már a harcos
S kevés csillagot hoz az este.*

*Asszonyi csókok elmaradtak,
Férji bátorság elinalt már,
Égető fénye már a napnak
S nincs pihenő az alkonyatnál.*

*Már himnuszt kezdeni bátorság,
Már ódát dalolni merészség,
Másé a hatalom, az ország,
Az indulás, a vágy, a készség.*

*De azért mégis, csak azért is,
Egy utolsó lángot bocsátok —
Egyszer még próbáljunk remélni,
Harsanjon még egy dal, egy átok.*

*Egy köszöntés kék zubbonyoknak,
Egy kézzorítás bús ökölnek,
Egy éljen a jövő harcoknak,
Egy csók az életszeretőknek!*

*Szürke hidján az elmúlásnak
Az élet mély vizébe nézek
És beledobok még egy rózsát
Azoknak, akik tovább élnek!*

*Beledobok még egy köszöntést
Azoknak, akik élni mennek,
Élni, akarni és letörni
S ó élet, végig hinni benned!*

*Ó élet, légy elnézőbb és jobb
Azokhoz, kik utánam jönnek,
Kiknek izma még acélos
És rendet vágnak a jövőnek!*

*És rendet vágnak a jövőnek,
Mely alszik szürke takaróban,
A rám váró tavaszi rögben,
Az új csirákat akaróban!*

Népszava, 1909. április 25.

rekeit. Milyen szépen tudta mondani könyékre támaszkodva, hogy „meglásd Bözsi, ezt is szerzünk, meg azt is”, hogyha ő bizony a felét sem hitte el, azért igen megszerette ezért a nagy bizakodásáért. Mi is lenne velük a nagy szegénységben, ha az apjuk nem hinné, hogy egyszer az útjukba botlik a szerencse és megváltozik minden?

Péter végre engedett a minden oldalról való szorongatásnak és szép aprólékosan elmondta, hogyan találta meg a libát a kukoricájuk közepén. De előbb mindenféle mókával elmesélte, mennyire megijedt először a nagy feketeségtől, hogy veszett kutyának, még farkasnak, meg a jó ég tudja még minek képzelte és hason csúszva közelítette meg. A gyerekek tágra nyílt szemmel kapaszkodtak a nyakába, de az asszonynak is szaladgált a hátán a hideg. Nagy volt az öröm, amikor Péter megmutatta, hogyan emelte fel a libát.

— Honnan tudta ez a lúd, hogy melyik a mi földünk? — kérdezte a kisebbik.

— Honnan? — torkolta le az iskolás. — meglátja az ilyen a levegőből, hogy hol a legszebb a kukorica.

— Nem úgy volt az, gyerekek — mondta komolyan az apjuk. — Körvadászat volt vasárnap, véletlenül a mi kukoricásunkba esett és az urak szerencsére nem találták meg.

Ez a magyarázat senkit sem nyugtatott meg, de kimondta a családfő, hogy „szerencse”, és ettől kifényesedett a szoba. Újból körbefogták a libát. Tapogatták a szárnya alatt, hogy hány sörétet tudnak megszámlálni. Három volt benne, mint ahogy a mesékben is három a királyfi és három a szegényasszony szép lánya. Szerencsemadarár volt ez, az már biztos!

— Ilyent csak az urak esznek! — simogatta a liba nyakát Péter.

Mindenki ránézett. Csakugyan! Közönséges libát ettek már, ha nem is sokszor, de vadlibát csak a levegőben láttak. Az az urak passziója! Ki tudja, milyen jó lehet a húsa.

— Meglehet három kiló is — mondta a szárnyánál fogva emelgetve a libát az asszony.

Péter kikapta a kezéből. Úgy nézett élete párjára, mint aki ölni készül.

— Ez? Ha nincs meg hat kiló, itt hagyom elvágatni a nyakamat!

A gyerekeknek még ez sem volt elég. Az asszony ismét összefonta karját. Világos dolog volt már, hogy erre a libára nem lehet semmi rosszat mondani. Magában bosszankodott, meg nevetett is az emberére. Olyan ez, hogyha csak egy kis öröme van, felfújja akkorára, mint az ég és sétál alatta. De ha nem így volna a szegényember, ugyan hova is jutott volna már a világ!

Magában azért józanul számítgatta, hogy mennyi ideig futja a liba húsa. Amikor nagysokára ágyba kerültek, meg is szólalt a sötétben.

— Megfőzöm, aztán apránként megteszi szombatig.

— Azt már nem! — mordult fel Péter. — Nem bánom, az aprólékból főzhetsz levest. De a többit megsütöd és elteszed vasárnapra. Meghívjuk a Madarász Tónit. Ki akarok békülni vele.

— Csak nem akarsz megint kezdeni valamit azzal a görbelébúval? — méltatlankodott szomorúan a feleség.

— Megcsináljuk közösen a darálót! — villant meg Lencse Péter szeme, mint a macskáé. — En faragom az állványokat meg az oldalát. Meglátod, hogyan dől majd belőle a pénz! A szerencsen isten hozta az utamba ezt a vadlibát...

Ezt kár volt mondani, mert a gyerekek felültek az ágyban. Már látták, hogyan repkednek a daráló ablakából a kék meg piros papírpénzek, s az ő apjuk ott áll és nevetve gyüri a zsebébe a bankókat. Kiskecskét követeltek, kicsikót, és galambokat.

Az apjuk még rajtuk is túltett. Kezeszarát a tarkója alá dugva hangosan tervezett saját házat, lovat, csizmát az asszonynak, bőrkabátot magának, újrúhát mindenkinek.

Lencsené haragosan fúrta fejét a párnába. Igen nagy kedve lett volna előhozakodni a földdel — de hogyan tehette volna, amikor körülötte mindenki olyan boldog volt!

Másnap délben mindegyikük igyekezett az asztalhoz. Az aprólékves olyan sárga volt, mint az olaj. Az úri cledel fénylő tisztelettelvással vonta be az arcokat.

A nagyobbik gyerek a szárny után kapott. A hús kifordult a szájából. Megszagolta.

— Milyen íze van ennek, édesapám?

— Biztos, hogy vasárnap volt az a körvadászat? — sietett az asszony is közölni a gyanúját, ami már főzés közben fellobbant benne.

— Milyen, milyen! — méltatlankodott Péter elborulva. — Vadíze van. Egyétek csak nyugodtan.

Ő hozzá is látott derekasan. Erre a többiek is megnyugodtak. Csendben fogyasztották el a levest és közben azon gondolkodtak — Pétert sem kivéve —, hogy az uraknak mégiscsak furcsa ízlésük van. Szokni kell hozzá.

Amikor a kisebbik a sült után akart nyúlni, az apja szépen felemelte és kivitte.

Hiába keresték a gyerekek egész héten a libahúst. Lencse Péter úgy eldugta, a szemük elől, mintha a föld alá tette volna. Valójában ott is volt. A bedőlt krumpliveremben a szalma alatt.

Így is vidáman múltak a napok. Péter füttyörszve törte a kukoricát és tervezte a jövőt. A gyerekek pöffeszkedtek a pajtasok között. A nyelvük majdnem letörött, mert nem szólhattak a vadlibáról, hátha a vadászok még el találnak jönni hozzájuk. Az asszony is rázendített néha lánykori nótáira. Még egyszer úgy hitte, hogy ez a Péter alighanem megcsinálja a szerencsését.

Eljött a vasárnap is, sőt a vasárnapi ebéd ideje is. A libahús a tűzhelyen melegegett. Madarász Tóni a konyhában véltogatta csámpás lábait és a daráló felől egyezkedett Péterrel. Közben-közben a tekintély kedvéért megnézte néhányszor nehéz nyelű óráját, amelynek láncát maga állította össze rézpénzekből.

Az asszony pirosan tessékete a férfiakat. A gyerekek behozták a kispadot a konyhából. Sok zörgés után helyet foglaltak a négyszögletes asztalnál.

Madarásznak kimeredt a szeme a pirosra sült liba látványától.

— Egy kis közönséges vadliba — kínálta Lencse Péter erőltetett nyugalommal. — Direkt a maga számára vettem, szomszéd.

Mindenki kivette a maga részét. Madarász két darabot is tett a tányérjára. Péter már hallotta a daráló bűgását. A szerencse angyala ott röpködött az ebédelő társaság feje fölött.

Madarász egyszer csak kiköpte a húst s felugrott az asztaltól.

— Bűdös hússal akar engem megmérgezni, szomszéd?

Péter kiejtette a villát a kezéből.

— Nem bűdös ez szomszéd, csak vadas.

— Vadas a kórság. Van ez két hetes is. Más bolondot keressen magának!

Megnézte az óráját és köszönés nélkül távozott. A gyerekek szótlanul bámulták a húst. Lencse Péter kiállt a küszöbre és Madarász után bámult. Az asszony előhozta a kisleveket. Szagolta.

— Még szerencse, hogy a zsírját kisütöttem.

Péter visszafordult az ajtóból. Nagyot csattantotta a tenyerébe.

— Ha nekiállunk, elfogy egy nap alatt. Így pedig legalább egy hétig örülhetünk neki!